

ЛьВІВ. — Дня 4 березня відбувся сесій Конгрес української соціал-демократичної партії. Конгрес ухвалив приступлення до II. Інтернаціоналу та заявився за утворення одностороннього фронту українських соціалістичних партій. Головою партії вибрано адвоката Льва Ганкевича.

"СВОБОДА" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Office of Jersey City, N. J.
on March 10, 1914 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожну адресу платитися 10 центів.
3 Канада наслідати пошти гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. "Свобода": Берген 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: Берген 4-1016.
Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

РІК ЗАМИРЕННЯ

Ріжні причини склалися на те, що наша імміграція не є сконсолідована до цієї міри, щоби можна повести планову народно роботу на ширшу скалю. Нема потрібного зєднання національних сил по громадах, нема їх по церквах і нема їх по товариствах.

Та є певні познанні, що ті чинники, які можуть заважити на ліквідації цього лиха, починають принаймні заставляти над цю справою трохи серйозніше, як теж починають вказувати бажання зарадити цьому. А це вже зворот до ліпшого. Для нас ця справа не є ніякою новою, бо ми нераз про це писали і нераз висказували наші бажання, що країна пора перевести загальну ревізію цього нашого народнього життя в Америці. І як давніше, так і тепер виходимо з założення, що найкраще підходи до таких справ практично, себто ділами маніфестувати дійсну охоту до направи наших відносин в Америці.

Церковні і політичні, чи там партійні тертя задраснули теж Союзівців та Союзівці відділи. Особливо релігійні тертя ще далі переносяться і на Союзівний ґрунт. Бачимо з посмертних згадок, що навіть при смерті заслужених і чесних Союзівців дається відчувати релігійна ненависть. Бачимо, що бувають випадки, коли релігійна нетерпимість не гасне навіть при домовині, коли людина, наш товариш і Союзовець, нас на завжди покидає.

Застановились тепер, яке це все викликє враження на тут роджену і в американських школах виховану молодь. Яке поважання може мати та молодь до нас? І як вона може держатися наших церков чи наших організацій, коли там виховується людей у такий спосіб, що брат відноситься з зольоючю ненавистю до другого брата, Українцє до Українця, Союзовець до Союзівця, тільки тому, що обидва ходять до іншої церкви.

Щоби цього не було, в отім ювілейнім році мусить бути обовязково закіндована по відділах нашої організації всяка релігійна нетерпимість. У. Н. Союз є народньою організацією і для народних справ. У. Н. Союз є поступовою організацією і культурною, в якій члени взаємно себе шанують, як теж визнають свободу релігійних переконань. Від того принципу Союзівців не вільно відступати. На тім принципі засновано нашу організацію, на тім принципі вона розвинулася і пережила різні кризи, і з тим принципом вона виростє в нову силу, притягаючи до себе тут роджену, культурну молодь. Де цей принцип нарушено, там мусить настати в цім ювілейнім році замирення. Цього вимагає добро загальне й інтерес У. Н. Союзу.

ВІДПОКУТУВАВ

(Оповідання з козацьких часів).

Хіта заповнилася горіччя, нувши на порозі, побачив такий духом. «Оба козаки виїхали. І поїхали перед хатою на шкідли. Павлюк лютини і балакали. Як довго так балакали, самі не знали. Засохли, як в хаті роздівся жіночий крик. Також чуті було удари. Дарчє зараз сіз назді і сіпнув за рукав Запривода, котрий хотів бігти до хати. — Сідайте! — Як вас до ті розмови не простє, то самі не пхайтеся. — Кожик бо то не розмова... ні сварка, відповів Запривода. — Там крик, неначе би які нещастя сталося. — А я вам кажу, не пхайтеся павлицький дід! То собі звинувачує подружжя балачка після кожної пиятики. Микіла як жини трошки протверезнієсь, зачинає бабу прити. — Ми хіба не повинні по-зволити, щоби при нас мочили мордє звинувачувати жінкою? — І чути з ним, баба дуже добре знає, що її жде. Невий би була сиділа дома. Нона не вярта того, щоби її боронити. Як би так і мав право до того, то ще додав би. А так, хіба лиш засліпаво? — Гей, хіло, хіло, жінку добре, дай на нї шкіра подрєсь, вона лєдєло! — В хаті задував крик дівчини: — Ругайте! Ругайте! Запривода бо не дав себе здержати. Вихопився з рука товариша і поїб до хати. Ста-

О. С.

ВОЛИНЬ БОРОНИТЬСЯ

Волинь уважала Польща за найбільш придатний терен для своєї національної експансії.

Габсбурзький установа 10-літній час для її повної асиміляції. А режим 1926 р. зачав той план завзято переводити в життя. І ось — не по 10-тих, а вже по 17-тих літах приналежності до Польщі Волинь — стрічаємося з чимраз тріжнішими й песимістичнішими голосами польської преси на тему асиміляції цієї «красової землі».

Права, урядовий табір хвалиться, що волинські Українці нібито охотно співпрацюють з поляками, не зраджають сепаратистських настроїв. Але преса стверджує, що співпрацюють одиниці, а не нація. «Уроцисті освєдчення, які ті одиниці (в ролі П. Певного) складають, особливо коли за ті освєдчення отримувє посади і субвенції, — не мають нічого спільного з дійсними настроями українських мас та їх фактичних воєгорів» — пише «Газета Варшавська». Газета та посувєється так далеко, що навіть у тих лєвоїстах бачить українських Валєвродів, що — річ яка — цілковита неправда.

Натомість корчить, стверджує польська преса, польський елемент на Волині. Польки забувають свою волю і навіть переходять на православє. Наприклад, лише один каєніс, в тростяній гміні є

кілка-сія, які за російських часів мали багато римокатоликів, що балакали по польськи. Нині, серед тих римокатоликів в числі 1,323 осіб — при останнім списі населєння — лише 59 осіб роздає польськє мову як мову матірню. Решта — аукаризована.

Зимув римськє-католицької віри на православє стирєчається часто там, де нема польських парохів. Майже школярі, яка кількє літ тому, провадила живу діяльність асиміляційну по селах і містечках Волині, тепер внаслідок браку фондів і правшовників, викazuje мінімальну діяльність. Особливо піддаються асиміляції — осадники польськє Мазури, які гинуть у етнографію серед українського етнографічного моря.

Газети польськє і у урядові і опозиційні, буть на врівно і жадають змін відносин. Але для цієї зміни Польща забирає. Польща не Америка. А держава, яка стєгає від своїх горожан примусові позички — не встєти уфундувати зокроєну на широкє скалю асиміляційну політику на своїх «красєх».

Чому я про це пишу? Тому, щоби показати, що ніяка національна капітуляція у нас не є оправданю.

Ще не пора схилити жовто-блакитного прапору, бо одно — підбити нарід, а інше — його стратити.

ПОЛІТИЧНА ПАНОРАМА ЕВРОПИ

Європа перебуває велику зміну політичної панорами: вчорашні приятелі і друзі: роблять нараз противниками, а вчорашні вороги стають найзавзятішими спільниками. Ще не так давно цілий зміст італійської політики полягав нїби в параллєлюванні французької гегемонії та в побороєнні Малої Антанти, як найбільш небезпечної зброї в підпорі той французької гегемонії. Тепер ми тільки й чуємо, що про французько-італійське зближення, і навіть Мала Антанта, яка перебрала була су-

проти Італії політику старої Австрії щодо боротьби за перевагу на Адріатику, виявляє тепєр бажання прийти з Італією, — яка теж не від того, до згоди.

Прийняти такої зміни відносин, — загроза німецької «Аншлюсу», — злук з Австрією. Німєччина не відмовляється від своїх планів на національного розвуга. В цей момент ціла її увага зосєреджується на Австрії, в котрій, три четвертини населєння є ніби вона є лише «німецька інтрига», матимуть можливість. Ясно, що така загроза

негативне. Майже кожний син стєпу є троха хірургом. Дарчє мав з раїями великий довід, бо практик мав не малу. Оглянувши рану, махнув рукою і сказав: — Пусти! Лише подрапав. — Кожик бо нема лєжати без духа, — замітила недовірливо дівчина. — Бо пля! — відповів Дарчє. — Мєртвєць пина. Як виснитись, то встане здоровий. Синька. Батько не хотєти зроби мамі добре, випустивши з неї троха той поганій кокус. Добре було би, як би йому хтось зробив так. — Дивний спосіб пускати кров, — замітив Запривода. — Як би ми були не надбали в пору, то був би з неї випустив ті духа. З сім, може і з доньки. — Спасибі тобі, козаче, — промовіла дівчина. — Тебе, вас обоє небо прислало нам на рятунко. Такий, як нині, розозрієний, батько ще ніколи не був. Як би не вий, був би безпечно поповив нас. Витєрєзавиши, був би й не знав, хто се зробив... Ся горілка, ся горілка! — Вже утихоньмився. Вже не є небезпечний, — потішав її Запривода. — Лягайте спати! — Бог знає, що це може статися. — Не бітєся! Він вже спить і встане швидко як рано. До той пори вичувати з нього. Взяв руку дівчини у свої долоні і далі успокоював. — Хоч би перед чимось пробудився, і то їдї і палиєм не рушнєть ся, ні вапої мачи. Ми обоє лишаємось тут через

ніч. В Заприводі аж закипіла кров, так влєчно стєгала його. Руку і палима огнем свого владного потягу.

І за маму не бітєся, — додав козак. — Як мій товариш сказав, що рана цілком не тяжка, то воно справді так є.

Одїз в гагачі вже випалили і він гас, висидючи під кришу смердєчий дим таємного, го гнота. Лиш на середині хати жєрєва грань, розвіваючи по хаті слабєний сємєрк. — Се лиш вам завдачує, — сказала дівчина, стиснувши ще раз руку козака. — Бідна ти, дівчино, жинчи в такім печі, — сказав Запривода, зворушений жалєним голосом гарної дівчини.

В хаті було майже цілком темно. Вони стояли коло огєрниці. В слабєм світлі грани козак бєчєв тільки ті великі, світлі очі. Її дрібні, гарно вкороєні уста мїг себе доглянути. Сам не знаючи, як се скєлєлося, обійняв рукою її стан і лагідо по пригорував до себе! Дівчина глибоко зітхнула, і козак шєпнув їй до уха: — Бідна, любє... Запривода пустив дівчину і відступив від неї, бо Дарчє, про котрого козак вже й забув, гунув: — Що ви там перешіптуєтеся? Ся! Ся! Це, нає, там треба відполєтати, щоби сонини не пускє. Киньте в дальшу дорогу. Докінєте там троха суча, щоби в хаті шєсьє стало. Хоч ви дїти, де собі зладити лежєни. Се і ви зладєте собі. (Далі буде).

справу існує. Я розвивається не лише без німецьких штрип, але навіть ім попереч.

Не можна звинувити яку уважєнє й той діяльності, яку виявляють тепєр Польща й Сєвітє. В так авяних прибайлєтських державах, щоби сформувати з них одні політичний блок під керємю Польщі й Сєвітє. Приводом для цієї діяльності послужили проекти Бюро Батїя Розєнберга, який уважає, що для поширєння Німєччини на сїдє треба її перш за все опанувати Естонію, Литву й Латвію. Спеціальнє для Литви німецька загроза на території Мємєля видєється такою небезпечною, що хоч Польща сілємцє забрала її історичну столицю Вільно, — вона заявляє тепєр себе найбільшю прихильницю блоку балтійських держав, хоч би під єгїдою Польщі й Сєвітє. Натомість Фінляндія в своїй неперимирности до Сєвітє рішучє відмовляється приступати до подібного блоку, а Естонія і Латвія хотєли би бачити цей блок загарагований не так Польськє й Сєвітє, як всіма великими державами.

Отже знову й знову стверджує, що ціла Європа знаходиться в стані трансформації, тому, хоч саме в цім моменті українська справа на міжнародному форумі стоїть ніби безглуздо, ніяким пам'ятати, що за рік, або й пів року загальна ситуація може змінитися швидко, тому, хоч саме в цій ситуації треба підготуватися до всяких можливостей.

Евген Ошанський.

СОВІТСЬКА ЦЕНЗУРА.

«Газета Варшавська», обговорюючи «казонність» науки і літератури в Росії, наводить імена багатьох російських учених, яких стратили ГПУ, та описує, як ті, пр. медиків, «студіють» медичну: у 18 годинах висидували всі дїточі недуги, чи вчилися про внутрішні недуги, не загадувши ні слова про ирки чи кручення крєпє. Одночасно писав, академик Кєлєр, що науку Заходу вже упало! і т. д., якщо не буде боритися за комунізм.

І в літературі панє, всєлєднє маркєвська доктрина. «Лїтерати стали державними урядовцями, яких обовязком є достарати пропагандних текєтє». А цензура?

«Дух нетєлєрації, тіснєтє поєтє, просто дурнєтє ті цензорів не має собі рівних. Ось пару прикладів: У якєй книжцї про кїмнєтє у великій вілї автор назвав англійськє імє. Елєєнія, «прекрасний їдєц» — і за те його негєй-тє загнанїли, бо прекрасний їдєц може бути тільки... Будувиний.

«Хтєс написати вірш: Хмари, що вивалили небо, розпорозькуєтьє Зїйшла рани зїрка, зїрка праці, жинцї праці пробудьєсь... На це цензор: «Ці вірші писані в 1928 р., не самім поетом, а пиятиком; тої се не було ранньої роки, пиятувала тємнєтє» і т. д.

Не диво, що в такїй атмєсферї не можуть жинти дїєїснє таланти, і тому напр. Хвильовий волиє самовугєство, ніж черпати з промов Сталїна».

«Не всє, кінчїть, «Газета Варшавська» — знізило науку до рівня ординарної тєхнїки, а літературу зробило грубе знарядє совєтської пропаганди».

Цїкаво, як уважає собі «Газета Варшавська», «обїмну культурним цїнностям», про яку так багачко по обох боках кордоно говорили?

«Газета Польськє» поміщує корєспондєнцїю з Москви, в якій мїж іншим читаємо про промову Сталїна: «Вперше я вєдєється не називєє в постійнім додатком, який звучить: «великий Сталїн». Це властєво бракує перєставити додаток з називєєм і поставити в середині великє римськє одїн».

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ГАЗЕТА І ПРОМОВА.

Один американський корєспондєнт пише з Німєччини, що там серйозно думають над тим, чи не закрити її видаєнцєвє кількох газет.

Питаньє є люди, кому приписати цей заєпад газетєрствє в Німєччині. Американськє газети думають, що підїдання газет під одні стрїчки нїщїть газетєрствє. Подорожні кажує, що Німцї так намукають слуханєм промов, парадуванєм і салєтуванєм, що на читаня в них сил не стєє.

СПОРТ І ГАЗЕТА.

Кажує, що навіть найстаршї газети держаться єе тільки тим, що їх читачі не можуть обїїтись без спортивних стрїнок.

Це показує, що й у Німєччині люди, як в Америцї, хто не має сил брати участє у грї, то читає, як інші грають. Німєцький уряд скалює цей рух за читаня спортивних стрїнок підєржує: прочитати про тяжку гру, кажує, так мучить тїло й успокоє нерви, як власнє участє у напружєнї грї.

ДЕ ПОДІЛАСЯ СТАРА АНГЛІЙСЬКА ПІДНІСТЬ?

З нагоди смерті бєльгійськєго короля писала одна газета: «В помєрєний корєл Бєльгїї нїхтє не може знати недєлєстї. Чєртє стоїть тєму на престолї в Бруссєлї сиди обмєнєсь, оточений обмєнєями, а Бєльгїя смєрєла скаєдєлами в Конго так, що єї свєтєви в носї вєртєло».

Так говорить газета про бєльгійськєго корєлє Лєопольда, котрого за його людяніє зносни з танїсторєком Каїо називали Каїопольдом. Так говорить не бруковєна газета в Америцї, а поважаєні лєондєонськї тижнєвїк «Ню Стєйтєс дєї Нєйшєн», що всє вважєєсь зразком англїйськєго зєрєжливостї й поваги. Нєвжє змїни часу захитали навіть старїй англїйськї не-похитний спокїє?

ОДНО СУМНІВНЕ, ДРУГЄ ПЕВНЕ.

З нагоди кампанї проти «рекету» викраданя єсїб каже одна газета: Ми хвалїмоєсь, що будемо давати високі кари цим злочинцям.

Чи дамо, не сумнівно. Помиємо тє дїлє, певнє, що ми їм дали достєтє «побєднїстї».

КРАЙНОСТІ СТРАЧУЮТЬСЯ.

Промовляючи на одному пєцифістичнєм Бєнкєтї, відомий американськїй лїберал, профєсор Дїєлє Дїу, сказав мїж іншим: «Пїтерє, як видно потрєфив купити собі Польщу. Але я вірю, що купити Францїю будє йому багато труднїше».

Виходить, що для цього лїберала Францїя є оборончєм цїннєм для лїбералів вартєстє, хоч лїберал звичайно вважєтьє вєрєзський договір та гєгемонїю Францїї в Європє за корнь лиха в свїтї.

АМЕРИКА ЗМІНЯЄТЬСЯ.

Сидїє козєсь у Паризї Американськє Гаролд Е. Стєрєс та на відьдєлє лєа Америку як жини пуританця, огиднєго духа людини, жадобї наживєні, яка відбєвєється неабєжєною культурнєю бєзлїдєнєю. Американцї кулєували книжцї Стєрєса, і автор мїг далї смєкати французькє вїдєнє і хитати на перєгонї французьких конєй. Та недєвно він вєрнуєсь до Америки, прилягнувшись її їнє раз і написав книжкє: «Нєвє відкрїтє Америки», в якій він збєвєє свої попереднє поглядї на Америку.

Видно, що вражєня з людєй і народів не всє заєдєють лише їдє тих, кого оглядаєтьєся. У значній мїрї не заєдєють і від того, хто їх оглядає.

